

Београд
Јануар
2013.

**[СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА
ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ ДО
2020. ГОДИНЕ - САЖЕТАК]**

У сардњи Грађанских иницијатива и Центра за
образовне политике

Скраћенице:

- ДБПВО Друштвена брига и васпитање и образовање деце предшколског узраста
- МПНТР Министарство просвете, науке и технолошког развоја
- ППП Предшколски припремни програм
- ССО Средње стручно образовање
- ССОВ Средње стручно образовање и васпитање
- ЛЛЛ Целоживетно учење (енглески - Life long learning)
- ЕСПБ Европски систем преноса и акумулације бодова
- КАПК Комисија за акредитацију и проверу квалитета
- ЕНQA Европска мрежа за осигурање квалитета
- EQAR Европски регистар агенција за осигурање квалитета
- ВШУ Високошколске установе
- ОУСО Опште и уметничко средње образовање
- СОК Јединствени систем осигурања квалитета високог образовања Србије,
- ЕНЕА Систем квалитета у Европском простору високог образовања
- ЕРА Европски истраживачки простор
- ОАС Основне академске студије
- МАС Мастер академске студије
- СОК Систем осигурања квалитета високог образовања у Србији
- ЕНЕА Систем квалитета у м простору високог образовања

СВРХЕ И ЦИЉЕВИ РАЗВОЈА ОБРАЗОВАЊА У СРБИЈИ

Мисија система образовања у Србији у 21. веку је да осигура основни темељ живота и развоја сваког појединца, друштва и државе заснованог на знању. У складу са тим утврђени су следећи кључни циљеви дугорочног развоја образовања:

1. Повећање **квалитета** процеса и исхода образовања до максимално достижног нивоа (на свим нивоима образовања, повећањем квалитета образовања наставника, кроз акредитацију и проверу квалитета свих образовних институција, повећањем јавног финансирања образовања са 4,5% на 6,0% БДП до 2020).
2. Повећање **обухвата** становништва Србије на свим образовним нивоима од предшколског васпитања и образовања до стварања услова за целоживотно учење (системске промене у доступности и обухвату предшколских програма; постављање високих стандарда у броју лица који завршавају основно образовање и настављају даље образовање; утврђивање могућности за увођење обавезног средњег образовања; постављање стандарда о делу популације која уписује и завршава образовање на високошколским установама на нивоу основних, мастер и докторских студија; постављање стандарда о броју одраслих у Републици Србији обухваћених неким од програма образовања одраслих).
3. Достижање и одржавање **релевантности** образовања тако што ће се структура система образовања усагласити са непосредним и развојним потребама појединаца, економског, културног, истраживачког, образовног, јавног, административног и других система.
4. Повећање **ефикасности** употребе ресурса образовања, односно завршетак образовања у предвиђеном року, са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања.

С тим у складу стратешки циљеви за сваки од нивоа образовања су следећи:

ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ

Основна функција система ДБПВО је стварање услова за квалитетно живљење и за целовити и хармоничан развој, васпитање и социјализацију деце у складу с потребама сваког детета и у духу схватања права детета.

Основна стратешка политика до 2020 јесте изградња диверсификованог система предшколских установа и услуга који даје могућност да се задовоље потребе различитих породица и различитих категорија деце. Овај систем ће да буде вишефункционалан и да укључује међуресорну сарадњу. Треба донети подзаконска акта којима се обезбеђује већи ниво демократизације и децентрализације система као и јаснија подела надлежности централног и локалних нивоа у погледу оснивања предшколских установа, утврђивања програма и услуга, финансирања и управљања предшколским установама, акредитације, итд. Потребно је да унутар МПНТР буде јаснија подела одговорности и снажније праћење остваривања педагошке функције система. Предвиђа се:

- (а) дуплирање обухвата деце од четири године до почетка примене обавезног ППП;
- (б) гарантована могућност једне године полудневног програма пре ППП;
- (в) повећати обухват из маргинализованих група и инклузивно образовање;
- (г) извести децентрализацију и промену положаја локалних самоуправа у области друштвених делатности;

(д) усвојити прецизну законску регулативу која дефинише компетенције републичких органа и органа локалне самоуправе за финансирање система, положај васпитача, плате, услове за запошљавање и отпуштање, стандарде квалитета, систем акредитације предшколских установа и програма као и надлежности појединих ресора и интерресорске сарадње;

(ђ) успостављање ефикасне и функционалне међуресорске координације и сарадње као и јавна комуникација и заступање стратешких политика у јавности.

Неке од мера везаних за предшколско образовање су интегрисане у мере које се односе на повећање стопе завршавања основног образовања.

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Стратегија повећања завршавања основног образовања предвиђа:

(а) Удвостручити обухват деце узраста 3-4 године квалитетним програмима предшколског васпитања и образовања, посебно деце из осетљивих категорија којима је припрема за школу најпотребнија;

(б) 100% обухват деце 5,5-6,5 година обавезним припремним предшколским програмом;

(в) Активно праћење преласка у 5. разред на локалном нивоу;

(г) Оптимализације мреже школа и развијање корективних механизма мреже (постојање сталних, повремених или привремених домова за ученике основне школе и обезбеђивање превоза или трошкова превоза за децу из удаљених места и сиромашних породица која од 5. разреда морају да путују до школе);

(д) Модернизација образовне статистике која успешно прати кретање кохорте током основног образовања.

Стратегија подизања квалитета:

(а) Подизање квалитета рада наставника преко њихове боље селекције, иницијалног образовања, система усавршавања, професионалног напредовања и професионализације улоге - већа аутономија и одговорност за квалитет рада;

(б) Увођење стандарда квалитета (опreme, услова, уџбеника, рада наставника, рада школе, ученичких постигнућа);

(в) Остварење целовитости делатности школе: наставне, ваннаставне, изборне, факултативне и ваншколске активности и активности школе у локалној средини;

(г) Ревизија васпитно-образовних програма да би се обезбедила њихова савременост, усклађеност, функционалност и животна и социјална релевантност;

(д) Увођење једносменског рада у школама (кад год услови то дозвољавају), организовање диверсификованих облика ван-наставних делатности за ученике – другачија структура и временска сатница у школској радној недељи за наставнике и ученике, наставници и ученици имају свакодневно радно време (нпр. 8:00–16:00) које обухвата и друге активности;

(ђ) Оптерећење ученика обавезном наставом не сме прећи 25 часова недељно, у млађим разредима не више од 20 часова;

(е) Механизми подршке инклузивном приступу у школама: додатно образовање наставника за разумевање инклузивног приступа; прављење регистра деце с тешкоћама и сметњама у развоју; сарадња министарстава образовања, здравља, социјалних питања и државне управе и локалне самоуправе на праћењу и унапређивању примене инклузије и на широком информисању јавности о инклузији.

Стратегија подизање квалитета подразумева:

- (а) Подизање квалитета рада наставника преко боље селекције, иницијалног образовања и система усавршавања, професионалног напредовања и професионализације улоге;
- (б) Увођење стандарда квалитета (школског простора, опреме, постигнућа ученика, рада наставника и школе, васпитно-образовних садржаја);
- (в) Смањење броја ученика у одељењу, да није већи од 22–25, усвајање нових школских програма и примену модерних облика наставе/учења;
- (г) Отварање могућности различитих трајекторија којима ученици пролазе кроз школовање;
- (д) Одржавати и даље развијати постојеће системе испитивања образовних постигнућа - национална и међународна тестирања (PISA, TIMSS);
- (ђ) Увођење једносменског рада у школама и другачије структуре и временске сатнице у школској радној недељи за наставнике и ученике;
- (е) Развијање васпитне функције школе, препознатљивог школског идентитета
- (ж) примена механизма подршке инклузивном приступу у школама.

Део Стратегије којим се дефинишу правци развоја стручног образовања заснован је на Стратегији развоја стручног образовања у Републици Србији из 2006. године, усаглашен са Копенхагеншком декларацијом о стручном образовању и Коминикеом из Брижа о сарадњи у стручном образовању у Европи из 2010. године.

Визија развоја средњег стручног образовања и васпитања (ССО) је да буде функционално, рационално, флексибилно, доступно свима и усаглашено са потребама тржишта рада. За остварење ове визије предуслов и (развојни) изазов је успостављање јединственог Националног система квалификација за целоживотно учење. За успешно решавање овог проблема примениће се следеће мере:

- (а) Обезбедити јасан и кохерентан систем управљања кључним инструментима развоја ССО;
- (б) Дефинисати улоге и одговорности свих учесника и носилаца ССО на свим нивоима;
- (в) Јачање одговорности свих носилаца образовних одлука у реализацији стратешких циљева и обезбеђивању конзистентне имплементације;
- (г) Осавременавање нормативног регулационог у свим сегментима реализације ССО;
- (д) Успостављање и ефективна примена механизма координације и сарадње носилаца развоја ССО.

РАЗВОЈ ОБРАЗОВАЊА ОДРАСЛИХ¹ Стратегија развоја образовања одраслих заснива се на концепту целоживотног учења који обухвата све подсистеме образовања и омогућава свима да под истим условима стекну кључне компетенције, потребне за укључивање у друштво

¹ Образовање одраслих обухвата следеће подсистеме: Основно образовање одраслих који нису били обухваћени формалним образовањем; Образовање одраслих који су напустили формално образовање – основно, опште средње или стручно и високо; Континуирано образовање одраслих у различитим професијама у циљу унапређења знања и вештина, преквалификације и доквалификације; Образовање одраслих који су претходно изашли из формалног система високог образовања, а желе да наставе образовање (кратки циклуси, специјалистичке струковне студије, специјалистичке академске студије, мастер студије); Образовање одраслих ради већих могућности запошљавања; Професионално образовање сеоског становништва у циљу унапређења пољопривредних делатности (нпр. Оспособљавање за еколошку пољопривредну производњу, за развијање сеоског туризма у домаћој радиности, обнављање старих заната итд); Образовање одраслих ради стицања кључних компетенција

Стратегијско опредељење је да, до 2020. године, најмање 7% популације одраслих у Републици Србији буде обухваћено програмима образовања одраслих. За остварење овог циља утврђене су следеће мере:

- (а) Развити широку мрежу формалних и неформалних пружалаца услуга образовања одраслих који програме образовања раде под истим условима и стандардима;
- (б) Развити програме основног образовања одраслих, програме стручног образовања и обуке, посебне краће (part time) програме за одрасле, кратке курсеве до 30 ЕСПБ и посебне програме за осетљиве групе;
- (в) Развити каријерно вођење и саветовање одраслих путем пружања помоћи у разумевању и тумачењу информација, у откривању жеља, могућности и потреба приликом избора каријере и даљем професионалном усавршавању.

ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

- (а) У фокус имплементације Болоњског процеса поставити исходе учења, знања, вештине и компетенције студената. Промовисати парадигме „Студент у центру учења “ и „Целоживотно учење (LLL)“;
- (б) Високошколске установе ће бити активан чинилац очувања културне традиције, националних и културних специфичности и развоја националног идентитета; за шта ће бити обезбеђена и адекватна финансијска средства;
- (в) Развити и применити моделе интеграције којима се унапређује функционалност, задржава аутономија а повећава друштвена одговорност високошколских установа;
- (г) Повећати мобилност студената између програма академских студија и омогућити мобилност између одговарајућих нивоа академских и струковних студија;
- (д) Сви универзитети треба да потпуно интегришу своје функције у следећим доменима: стратешко планирање; доношење студијских програма; обезбеђење и контрола квалитета; политика уписа студената; избор у звања наставника; издавање диплома и додатка дипломи; међународна сарадња; инвестиције; политика запошљавања и ангажовања наставника; развој јединственог информационог система; извођење наставе из заједничких наставних предмета; остварење изборне наставе; политика и стандарди остваривања и алокације прихода својих чланица; заступање интереса чланица у јавности и према другим актерима из окружења универзитета;
- (ђ) Однос броја студената и наставника ће се побољшати (нарочито у пољу друштвено-хуманистичких наука); општа горња граница овог односа, обавезна за цело високо образовање је 40 студената по наставнику. За свако поље науке одређује се обавезна горња граница овог односа;
- (е) Комисија за акредитацију и проверу квалитета (КАПК) унапредиће свој рад тако што ће: (а) уз пуно учешће академске заједнице приступити неопходним изменама стандарда; (б) у процес акредитације укључити независне (домаће и иностране) експерте, студенте и послодавце и (в) јавно објављивати извештаје о налазима рецензената и КАПК који су релевантни за доношење одлуке о акредитацији;
- (ж) Све високошколске установе које изводе студијске програме на територији Републике Србије обухватити процесом акредитације. Спољашњу проверу квалитета и процес акредитације у наредном периоду ће спроводити национално тело које делује потпуно независно од академске заједнице и министарства и које је пуноправни члан међународних

дефинисаних европским оквиром квалификација за доживотно учење; образовање одраслих за улоге активних грађана; образовање за треће доба.

асоцијација ENQA и EQAR. Комисија за акредитацију и проверу квалитета може се трансформисати у Националну акредитациону агенцију;

(з) Подржати веће коришћење методологије и технологија е-учења као допуну традиционалном учењу, кроз развој студијских програма који се изводе паралелно (у класичном облику и као студије на даљину) и студијских програма који се реализују само као студије на даљину (on-line студије);

(и) Организованим истраживачким радом на свим универзитетима обухватити знатно већи број сарадника. Мерама за побољшање истраживачког рада обухватити изворе и начине финансирања;

(ј) Подржати концепт „предузетничког универзитета“. Све високошколске установе треба да оспособљавају студенте за развој иновација и предузетништво;

(к) Избор, адаптацију и развој модела управљања и менаџмента потпуно оставити појединачној високошколској установи. Једини услов јесте да модели управљања осигуравају след мисије и достизање циљева прописаних Стратегијом;

(л) Интернационализација активности универзитета кроз заједничке студијске програме, међународне истраживачке пројекте и мобилност студената, наставника и истраживача, са циљем развоја и усавршавања;

(љ) Развити комплет индикатора компетентности високошколских установа. Према таквим индикаторима обављати редовну класификацију високошколских установа и о резултатима класификације обавештавати јавност;

(м) Формулисати и спровести сасвим конкретне политике, акције и мере којима се побољшава интернационална конкурентност и препознатљивост српског високог образовања.

Када је реч о струковним студијама кључне мере за подизање квалитета струковних студија се огледају у унапређивању компетенција наставног особља и квалитета студијских програма кроз јасно дефинисање стручних компетенција дипломираних студената заснованих на исходима учења, кроз наставу оријентисану ка постизању практичних знања и професионалних вештина и с наставним плановима у којима значајно место заузима практична обука. Кључне мере развоја образовних ресурса и процеса се огледају у системском позиционирању струковних студија у истраживачкој и уметничкој делатности тако да ове делатности постану структурни елемент организације установа високих струковних студија заједно са увођењем струковних мастер студија са истраживачким садржајима усмерених ка практичној примени; те интеграцију постојећих високошколских установа у академије струковних студија.

ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ

Докторске студије су кључни елемент научног и технолошког развоја земље јер се кроз њих формирају кадрови са највишим степеном компетенција потребни целокупном образовању, истраживачким и развојним институтима, привреди, јавном сектору, уметности и култури. Развој квалитетних докторских студија до 2020 године одвијаће се применом следећих стратешких мера и акција:

(а) Континуирано јачање истраживачког капацитета и изврности универзитета, повећање критичне маса истраживача и формирање истраживачке мреже између универзитета;

(б) Формирање „докторске школе“ у областима где постоји изузетно истраживачко окружење са циљем да привуку студенте из региона и друге иностране студенте; односно

докторске школе као заједнички програми већег броја универзитета и института за области које су у развоју;

(в) Докторске студије се обавезно базирају на организованом истраживачком раду кандидата и као исход имају оригинални научноистраживачки резултат који се јавно публикује. Докторске студије ће поред истраживачких знања и вештина студентима давати компетенције за рад у високом образовању, јавном сектору и привреди. Након 2020. године више од 40% доктора наука треба да настави своју каријеру у неакадемском сектору;

(г) Кроз докторске студије ће се увести циљана мобилност студената и наставника а даровити и талентовани студенти ће кроз посебне мере бити стимулирани да студирају на нашим универзитетима и да након докторских студија буду укључени у различите облике истраживачког и иновативног рада.

СИСТЕМ ОБРАЗОВАЊА НАСТАВНИКА

Систем образовања наставника је кључни фактор подизања квалитета образовања на свим нивоима. У циљу мобилисања тог фактора неопходно је да се изгради национални систем професионализације професије наставника, тј. формирање наставника као посебне професије. Тај систем треба да обезбеди стицање свих потребних професионалних компетенција наставника, како из дисциплина из којих држе наставу тако и оних које чине специфичност професије наставника (психолошка, педагошка и дидактичка знања, познавање метода наставе/учења, познавање образовне технологије, система вредновања знања и умења, познавање културног и образовног контекста у коме делује образовна институција).

Ова стратегија током наредне деценије омогућиће да систем целовито реши проблеме:

(а) променом у регрутовању студената који уписују студијске програме за образовање наставника;

(б) побољшаним иницијалним образовањем наставника;

(в) увођењем нових наставника упосао (приправнички стаж, добијање лиценце);

(г) професионалним усавршавањем наставника;

(д) оцењивањем квалитета рада наставника;

(ђ) професионалним напредовањем наставника.

Ове промене се односе на образовање наставника за све нивое образовања укључујући и део образовања наставника у високом образовању. Ради иницијалног формирања наставника за терцијарно образовање, што пре формираће се универзитетски центри за развој образовања. Наставници у високом образовању стицаће педагошке компетенције најкасније по избору за прво наставничко звање. Ово ће се регулисати законом о високом образовању. Стратегија уводи националне докторске школе образовања у којима ће се формирати високо квалитетни кадрови за пројекте којима се обезбеђује достизање квалитетног иницијалног образовања и професионалног развоја наставника првенствено на основу потреба образовања у Републици Србији.

ФИНАНСИРАЊЕ ОБРАЗОВАЊА

Модел финансирања пред-универзитетског образовања, пројектован у овој стратегији, доноси следеће новине:

(а) Увођење система финансирања према броју ученика;

(б) У текуће расходе укључује и расходе за професионално напредовање наставника.

Модел финансирања високог образовања, пројектован у овој стратегији, доноси следеће новине:

Јавно утврђивање износа трошкова студирања по појединим областима и увођење обавезе да и држава и студенти плаћају по део школарине тако што ће постојати:

- (а) буџетски студенти (који знају колико кошта студирање, а држава у потпуности покрива утврђене трошкове студирања),
- (б) Суфинансирајући студенти (којима део трошкова студирања покрива држава, а други део до пуног износа школарине плаћају сами путем подизања личног субвенционисаног кредита
- (в) самофинансирајући студенти (који пун износ школарине плаћају сами);
- (г) Ранг-листе студената, по којима ће држава дефинисати квоте за буџетске и суфинансирајуће студенте, као и квоте по областима, биће за прву годину студија формиране не само на основу показаног успеха, већ и на основу социјалног статуса студента.

Буџетски студенти могу бити уписани на државним ВШУ, суфинансирајући – на државним и непрофитним приватним ВШУ, а самофинансирајући – на свим ВШУ, чиме ће се остварити законска равноправност на тржишту образовања. Стратешки циљ је достизање европског просека релативног издвајања за високо образовање из јавних средстава његовим повећањем на 1,25% БДП.

Текући модел финансирања ученичког и студентског стандарда се неће мењати.

НИВО ОБРАЗОВАЊА	МИСИЈА/ ВИЗИЈА /ФУНКЦИЈА
ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)	<p>Мисија система друштвене бриге о деци предшколског узраста и предшколског васпитања и образовања јесте да створи услове за добробит деце од рођења до поласка у школу, подржи њихов целовити развој, васпитање и социјализацију и створи услове за рано учење, зависно од потреба појединих породица и деце.</p> <p>Визија развоја система је да до 2020. године буде дограђен диверсификован систем квалитетне друштвене бриге о деци предшколског узраста и предшколског образовања, да су свака породица и свако дете, у складу са њиховим основним потребама обухваћени тим системом и да су све предшколске установе и програми предшколског васпитања и образовања акредитовани на основу националног система акредитације који примењује транспарентне и јединствене процедуре уз јасније поштовање дечјих права и виши ниво партиципације породице у развијању и функционисању система.</p>
ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	<p>Мисија основног образовања и васпитања јесте да буде темељ целокупног система образовања и да обезбеди квалитетно образовање свих грађана.</p> <p>Функција основног образовања јесте да базично описмени ученике из свих области значајних за живот у савременом свету, да им развија функционална знања, умења, мотивацију за учење, ставове и вредности неопходне за формирање националног и културног идентитета те базичне културне потребе и навике, што их оспособљава за даље школовање, целоживотно учење и активан и конструктиван живот у савременом друштву.</p> <p>Визија се остварује кроз представљене стратешке мере.</p>
ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	<p>Мисија општег и уметничког средњег образовања (у даљем тексту ОУСО) у Србији јесте да развије кључне компетенције, стваралачке и сазнајне потенцијале ученика, позитиван однос према раду, знању и учењу и оспособи их за самосталан рад и доживотно учење, тј. да квалитетно образује и у васпитном смислу формира и усмери онај део младе популације која ће свој културни, научни и</p>

	<p>интелектуални развој наставити на академским студијама.</p> <p>Функције ОУСУ јесу да квалитетно припреми ученике за наставак школовања на високом образовању и створи основу за формирање будуће интелектуалне и културне елите земље, која ће бити главни носилац развоја земље, доприносиће очувању и развоју националних и културних специфичности и идентитета и бити оспособљена да хумано делује, конструктивно комуницира и сарађује с другима, биће у стању да компетентно преиспитује различита остварења и вредности и критички их преузима те информисано и одговорно учествује у грађанском животу и моћи ће да ствара нове вредности у науци, привреди, технологији, социјалној сфери, спорту и другим областима те да креира нове уметничке вредности, које ће, захваљујући предузетничком духу, умети да пласира на личну и општу добробит.</p> <p>Визија се остварује кроз представљене стратешке мере.</p>
<p>СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p>Мисија средњег стручног образовања и васпитања (ССОВ) је: „да обезбеди могућности и услове сваком појединцу да стекне знања, вештине, способности и ставове – стручне компетенције ради ефикасног укључивања у свет рада и наставак школовања“. За остваривање ове мисије неопходан је функционалан, ефикасан и флексибилан систем, способан да у сваком тренутку одговори на потребе тржишта рада.</p> <p>Визија стања у средњем стручном образовању 2020. године је да оно „треба да обезбеди могућност стицања релевантних квалификација које су део свеобухватног Националног оквира квалификација Републике Србије (НОК), у оптимизованој мрежи стручних школа и образовних установа, чији је рад заснован на социјалном партнерству, различитим облицима и методама наставе и учења, односно програмима образовања и обуке.“ Овакав систем обезбедио би, са једне стране свакој особи стицање прве квалификације и оспособљавање за процес целоживотног учења, а са друге стране могућност стицања додатних квалификација у складу са потребама тржишта рада, односно сâмо целоживотно учење.</p>

ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ	<p>Мисија образовања одраслих јесте да омогући одраслим грађанима право на образовање и учење током читавог живота и да тиме допринесе њиховом личном и професионалном развоју, бољем запошљавању и социјалној партиципацији.</p> <p>Визија развоја образовања одраслих је повећање обухвата и квалитет, подизање релевантности и ефикасности кроз успостављање система признавања претходног учења и каријерног вођења и саветовања одраслих.</p>
----------------------------	--

ПРЕДУНИВЕРЗИТЕТСКО ОБРАЗОВАЊЕ

НИВО ОБРАЗОВАЊА	ГЛАВНИ ИЗАЗОВИ
<p>ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)</p>	<p>Евидентан је недовољан и неправедан обухват деце системом. На пример, у школској 2009/10 години предшколским системом било је обухваћено 41,36% деце узраста 0,5 – 6 година а обавезан предшколски припремни програм ППП похађало је 87,82%. Обухват деце ромске националности до 5 година био је свега 8%, њихово учешће у ППП 78% а само 14% деце из сеоских средина, 7%, из сиромашних породица а 16% из породица с ниским образовним статусом било је укључено у систем. Мрежа предшколских установа је најслабије развијена у сиромашним и неразвијеним срединама а предност при упису даје се породицама са запосленим родитељима а не деци из сиромашних и социјално депривираних категорија.</p> <p>Постоји и неадекватно осигурање квалитета услед непостојања и примене националних стандарда и система за осигурање квалитета и неусклађености образовања запослених у погледу садржаја, квалитета и образовних нивоа, као и недовољна ефикасност и релеватност система услед недовољне диверсификације услуга и програма за децу и породице, и неусклађености одговорности између републичког и локалног нивоа и неусклађене надлежности система просвете, социјалне заштите, локалне самоуправе као и њихове повезаности и сарадње на оперативном нивоу.</p>
<p>ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p>Сва деца нису обухваћена основним образовањем. Постоји велика разлика када је у питању обухват деце из осетљивих група. На селу је то улазно осипање веће од просека и, што је забрињавајуће, с годинама се повећава. Од свих осетљивих група ромска деца се у најмањој мери уписују у ОШ.</p> <p>Висока је и стопа осипања у току ОШ, иако не постоји тачан и прецизан податак о томе.</p> <p>Стопа завршавања ОШ је 95,2% (РЗС, 2009), међутим методологија рачунања овог податка је таква да он говори колико је деце изашло из осмог разреда, али не колики је проценат од уписане генерације завршио ОШ (не прати се кохорта). Стопа завршавања ОШ код деце са села је знатно нижа, постоји тенденција мањег завршавања међу дечацима и пораста стопе завршавања међу девојчицама (МЦР, 2009). Осипање у току</p>

	<p>основне школе је драстично код ромске деце.</p> <p>Мрежа школа није прилагођавана бројним друштвеним променама (демографским, привредним, економским, социјалним), а знатан број школа нема адекватне услове и опремљеност за рад.</p> <p>Планови и програми су обимни и нефлексибилни, једнако се спроводе у школама с великим бројем ученика у разреду и у комбинованим одељењима. Концепт изборне наставе није разрађен нити добро постављен, по актуелним наставним програмима не постоји никаква могућност избора ни за ученике ни за саму школу, а у настави је изузетно мала заступљеност модерних метода и облика рада.</p>
<p>ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p>У Србији је много мањи удео гимназијског образовања у односу на остало средњошколско образовање него у другим европским земљама, а обухват и начин селекције ученика, представљају озбиљан проблем за остваривање стратешког циља документа Србија 2020 о повећању броја особа с терцијарним образовањем. Увођење опште матуре као услова за упис на академске студије додатно ће заострити тај проблем.</p> <p>По укупним капацитетима, мрежа школа је довољно развијена, али географски распоред тих институција не омогућава једнаку доступност школа младима из свих општина. Све уметничке школе се махом налазе у великим градовима. Деца из осетљивих група и поред својих способности често немају могућности да се образују у гимназијама и уметничким школама, најчешће због лошег социјалног статуса породица које не могу детету да плаћају трошкове школовања ван места становања, а уз то школовање не води директно запослењу и дуго траје. Занемарљив је проценат ромске деце која уписују гимназије.</p> <p>Квалитет простора и опремљеност школа није на задовољавајућем нивоу.</p> <p>Прави облик изборне наставе или модуларизације наставе не постоји у ОСУО. Наставни програми су преобимни, по структури и садржају неприлагођени природи ових школа и карактеристикама ученика. Настава је претежно предавачког типа, осим за стручне предмете у уметничким школама, а веома је мала искоришћеност метода активног учења и могућности које пружају савремене информационо-комуникационе технологије. Квалитет уџбеника и упућеност ученика на уџбенике су недовољни што за последицу има ситуацију у којој ученици не овладавају важном способношћу самосталног долажења до потребних информација и још мање критичком рецепцијом и селекцијом извора. У највећем броју школа у ОСУО постоји драматичан дисбаланс између наставних и ваннаставних активности у смислу запостављања</p>

	<p>ваннаставних активности и свођења активности школе искључиво на реализацију предметних програма.</p> <p>Стваралачка и сарадничка клима у наставничком колективу је ретка, а сарадња с локалном заједницом и релевантним институцијама у њој веома слаба.</p>
<p>СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p>Један од закључака је да је садашња структура стручног образовања генератор незапослености, јер креира стручњаке за чијим радом не постоји потреба на тржишту, а не постоји повратни механизам кориговања уписне политике. Постоје извесни добри почетни резултати када је реч о флексибилности и релевантности, али проблем представља крута и компликована норматива или њено непостојање. Непостојање кохерентности у стратешком управљању стручним образовањем ствара бројне проблеме и последице које директно успоравају развој и умањују ефекте остварених или започетих реформских активности.</p> <p>Ако је један од циљева стручног образовања да оспособи појединце за свет рада, пад ефективности јасно је уочљив на основу анализе стопе незапослености – међу дугорочно незапосленима 73% је оних са средњим образовним нивоом. Уколико су незапослени дуже него што је трајало њихово школовање долазе у стање депрофесионализације или деквалификације, па не само да представљају промашену инвестицију, већ су потребна и додатна средства за њихову доквалификацију или преквалификацију.</p> <p>Нема прецизних збирних података на основу којих би релевантност стручног образовања могла процентуално да се квантификује, али се сматра да је јасно да је усклађеност понуде стручног образовања и потреба тржишта рада ниска, што илуструју подаци о незаинтересованости свршених основаца за дефицитарна занимања. Додатно, уписна политика није усклађена са стањем незапослености.</p>
<p>ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ</p>	<p>Постојећи систем образовања одраслих не обезбеђује знања и вештине које кореспондирају са потребама потенцијалних корисника, тржишта рада и друштвене заједнице. Колико је систем нерелевантан говори и чињеница да понуда програма образовања одраслих није довољна, иако би то било логично ако имамо у виду да је просечна старост становника у Србији 41 година, и да се предвиђа да ће до 2050. године учешће старије популације бити повећано на 23,2%. Томе треба придодати и чињеницу да Србију карактерише општа неповољна образовна структура становништва, као и неповољна квалификацијска структура запослених.</p>

Иако се кроз низ правних аката прописује се доступност, недискриминација и квалитетни услови за образовање за све држављане РС независно од њихових карактеристика, у пракси постоји велики проблем са укљученошћу свих у програме образовања одраслих, а нарочито најсиромашнијих и припадника осетљивих група јер се показало да постоји велика потреба за њиховим образовањем.

Такође, веома је неповољан територијални распоред установа за образовање одраслих. Већина институција је у градовима, чак 90% школа за основно образовање одраслих налази се у Централној Србији и Војводини, док су остали делови Србије слабо покривени.

Анализа квалитета образовања одраслих је показала да не постоји адекватан систем контроле, евалуације и унапређења квалитета образовања одраслих, као ни систем стандарда квалитета. Постојећи образовни планови и програми нису прилагођени потребама и специфичностима образовања одраслих. Методологија за мониторинг и евалуацију образовања одраслих није посебно развијена, већ се примењују исти инструменти и критеријуми као за образовање деце.

Трајање и садржај програма обука за одрасле није усклађен како са потребама послодаваца, тако ни са потребама појединаца, у смислу да поједине доквалификације и преквалификације предуго трају што не могу себи да приуште нити радник нити послодавац, а садржаји програма често нису усклађени са новим знањима и вештинама из појединих области.

НИВО ОБРАЗОВАЊА	МЕРЕ УСМЕРЕНЕ НА ОБУХВАТ
<p>ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Диверсификација предшколских установа, програма и услуга тако да се створи могућност за обухват све деце према потребама породице и детета. Поред стандардних облика предшколских програма и услуга, предвиђени су и полудневни програми предшколских услуга у алтернативним просторима (школе, месне заједнице), специјализовани програми ван радног времена у предшколским установама за децу која нису укључена у предшколске програме, породичне јасле, путујући вртић, путујући васпитачи, специјализовани програми подршке за децу и породице из удаљених подручја, социјално депривираних средина, за децу са сметњама у развоју; програми ране интервенције за децу где постоје развојни проблеми, рекреативни програми, играонице, радионице, библиотеке, игротеке, саветовалишта и/или школе за родитеље, мобилни тимови за помоћ породици и детету. • Уписна политика којом се обезбеђује упис деце из маргинализованих група и осигуравају средства за њихов боравак у предшколској установи. • Обезбеђивање средстава на републичком нивоу и мобилизација средстава локалних самоуправа и других локалних партнера (јавни и приватни бизнис, донације, спонзорства, итд). • Адаптација расположивих простора у свакој локалној самоуправи али на иницијативу родитеља, месних заједница и локалне самоуправе. • Изградња нових предшколских установа нарочито у неразвијеним и сеоским подручјима.
<p>ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p><i>Циљ које би требало да остваре образовно-политичке мере које се тичу обухвата основним образовањем је да осипање ученика који завршавају основну школу буде мање од 5% (у овом тренутку се процењује да је између 10-15%), што значи да уз предвиђени обухват основним образовањем од 98% основну школу заврши 93% ученика у одговарајућој узрасној категорији.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Повећати обухват деце узраста 3–4 године која учествују у припремном предшколском програму (ППП), посебно деце из осетљивих категорија којима је припрема за школу најпотребнија при чему је

	<p>потребно у већој мери ангажовати школске управе, учитељице у сеоским школама и локалне самоуправе. Јачање сарадње учитељица и васпитача у предшколским установама.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Активно праћење преласка у 5. разред на локалном нивоу: ангажовање локалне самоуправе, регионалне школске управе и школа у активном праћењу уписа деце у ОШ, преласка деце у 5. разред, превенцији и решавању конкретних случајева прекидања школовања. • У образовној статистици праћење кохорте ради тачног увида у стопу завршавања ОШ. • Развијање корективних механизма мреже: постојање сталних, повремених или привремених домова за ученике основне школе и обезбеђивање превоза или трошкова превоза за децу из удаљених места и сиромашних породица која од 5. разреда морају да путују до школе. • На основу података добијених истраживањем осипања ученика из ОШ (из којих категорија деце, којих региона, који су главни узроци осипања) доношење конкретних политика, мера и акција за дугорочно смањивање осипања. • Спровођење оптимализације мреже ОШ, паралелно са рационализацијом мреже школа која се сада спроводи, имајући у виду карактеристике локалног контекста са циљем очувања што већег броја сеоских школа, при чему би школе у таквим срединама могле да буду вишефункционални центри (административна и културна функција). Сеоске школе би требало изузети из система финансирања по ученику финансирања. • Специјалне школе би требало претворити у ресурсне центре за пружање помоћи редовним школама, при чему би требало задржати оне најнеопходније. Редовне школе би требало да преузму улогу школа за основно образовање одраслих. • Постојање тима у надлежном министарству за праћење и извештавање о стању у образовању на селу и у осетљивим категоријама деце (обухват, осипање, завршавање школе и квалитет школовања). Прављење годишњег билтена с приказом стања и трендова.
--	---

<p>ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ²</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Стварање подршке деци из сиромашних породица и деци са села да се школују у гимназијама (обезбеђивање превоза ученицима из удаљених крајева, обезбеђивање ученичких домова или интерната; стипендирање; уџбенички фонд, бесплатни оброк). • Обезбеђивање афирмативних мера подршке специфичним групама ученика који су систематски изостављени из овог вида школовања (нпр. ромска деца) при упису у гимназије. • Доношење закона о гимназијама и уметничким школама и одговарајућих подзаконских аката чиме се операционализује и спецификује профил школовања у гимназијама и дефинишу услови рада. • Подизање привлачности гимназија и уметничких школа преко другачијих форми и метода рада, флексибилне и богате понуде наставних, ваннаставних и ваншколских делатности и повећање индивидуализације наставе. • Гимназијски и уметнички програми не реализују се у мешовитим школама, јер то поништава специфичност рада у ОСУО и смањује заинтересованост ученика за ОСУО. • Израда посебног документа о уметничком образовању у коме би се дао концепт кохерентног и свеобухватног система уметничког образовања од предшколског нивоа до универзитета.
<p>СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Број ђака који уписују стручне школе 2020. године требало да буде смањен на 49% генерације у односу на садашњих 72,59%. • Неадекватна мрежа школа требало би да буде рационализована, уписна квота измењена, с обзиром на то да је тренутна попуњеност уписне квоте 89%, а план уписа требало би ускладити са потребама тржишта рада. • До 2020. године неопходно је систематизовати податке о постојећим обукама на тржишту и броју

² Поред обухвата ове мере су усмерене и на стварање адекватне мреже гимназија

	одраслих који пролазе кроз систем (обуке, преквалификације и доквалификације), јер је циљ да више од 5% незапослених одраслих до тада похађа неки од облика средњег стручног образовања.
ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ	<ul style="list-style-type: none"> • До краја 2013. године укинути специјализоване школе за образовање одраслих. Развити широку мрежу формалних и неформалних пружалаца услуга образовања одраслих који ће за одређене програме образовања радити под истим условима и стандардима. • Развити програме основног образовања одраслих за стицање елементарне писмености и основног образовања, уз развијене програме обуке за укључивање у свет рада. • Развити програме стручног образовања и обуке који ће обезбедити свакој одраслој особи да стекне иницијално стручно образовање, изврши преквалификацију, доквалификацију, унапређење постојећих и стицање нових компетенција. • На високошколским институцијама развити посебне part-time програме за одрасле, тј. кратке курсеве до 30 ЕСБ, професионалне мастере и мастере за потребе послодаваца (до краја 2013.године). • Развити програме за осетљиве групе у циљу смањивања сиромаштва и социјалне маргинализације.

НИВО ОБРАЗОВАЊА	МЕРЕ УСМЕРЕНЕ НА КВАЛИТЕТ
ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)	<ul style="list-style-type: none"> • Доношење и примена националних стандарда квалитета за простор у којем се реализују програми, за опрему, дидактични и игровни материјал, услове за заштиту здравља, квалитетну исхрану и безбедност деце, васпитно образовне програме, запослено особље и васпитно-образовни процес. • Увођење националног система акредитације за предшколске установе и програме који врше аутономне институције. • Установљавање националног програмског оквира у којем су програми прилагођени развојним карактеристикама деце и у чијем средишту је дете. Конципирање и реализација програма врши се у сарадњи с родитељима и представницима локалне заједнице. • Национални оквир образовања запослених у систему базира се на стандардима професионалних

	компетенција васпитача и стручних сарадника.
ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	<p><i>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања могу се поделити на мере везане за квалитет услова рада, квалитет наставног процеса, квалитет наставника, квалитет ученичких постигнућа и квалитет школе као институције.</i></p> <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет услова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Обезбеђивање пристојне инфраструктуре, хигијенског и безбедносног нивоа, интернет конекције у школама у малим срединама. • Дефинисање стандарда школског простора и дидактичке, уметничке и информатичке опреме и дефинисање механизма контроле примене тих стандарда. Опремљеност информационо-комуникационим технологијама омогућила би школама у удаљеним крајевима да реализују део наставе и на даљину, чиме би се могао подизати квалитет ефеката учења/наставе у таквим срединама. • Ради веће ефикасности педагошког рада у целини, број ученика у одељењу, у свим школама, не би требало да буде већи од 22–25 ученика. <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет васпитно-образовних планова и програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Финансирање свих активности из докумената школског развојног плана, школског програма (који обухвата све видове наставних и ваннаставних активности и сарадњу школе с другим институцијама и локалном средином) и из годишњег плана рада школе. • Неопходно је постићи целовитост делатности школе, а школска документа садрже сложену структуру делатности: наставне, ваннаставне, изборне, факултативне и ваншколске активности и активности школе у локалној средини. • Ревизија васпитно-образовних програма да би се обезбедила њихова савременост, функционалност и

животна и социјална релевантност. Главни исход образовања је стицање основних структура знања из појединих области, а то значи укључивање у програм оних садржаја који чине основни систем знања, метода и специфичних образаца мишљења у свакој важној области људског знања.

- Јачање васпитне функције школе.
- Увођење једносменског рада у школама (кад год услови то дозвољавају) како би се у добијеном времену оствариле нове што разноврсније активности. Наставници и ученици имају свакодневно радно време (нпр. 8–16 сати) које поред часова редовне наставе обухвата и друге активности према програму школских делатности. Мимо наставе и ваннаставних активности, ученици имају у школи сате за учење и консултовање с наставницима, као и обавезне спортско-рекреативне активности. Оптерећење ученика обавезном наставом не сме прећи 25 часова недељно, у млађим разредима не више од 20 часова наставе недељно, да би се оставио простор за остале видове школских делатности.
- Увођење изборне наставе.
- Флексибилост програма: наставници имају аутономију у избору дела наставног садржаја (који није већи од 10%) који би требало да прилагоде карактеристикама услова у којима раде, карактеристикама ученика с којима раде и специфичностима локалне средине.
- Школски план рада предвиђа и програм активног учења у ваншколским условима који се реализује бар једанпут годишње.

Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет процеса наставе и учења:

- Програм рада школе требало би да предвиђа коришћење разноврсних облика и метода наставе/ учења усмерених на учење и ученика. Разноврсне методе рада омогућавају бољу индивидуализацију наставе, излазе у сусрет посебним потребама ученика.
- Користе се предности информационо-комуникационих технологија и различитих облика учења у on-line окружењу

- Вредновање квалитета уџбеника на основу валидних и проверених стандарда квалитета уџбеника
- Механизми подршке инклузивном приступу у школама: додатно образовање наставника за разумевање инклузивног приступа и кроз усавршавање и у програмима наставничких факултета
- Увођење праћења квалитета рада педагошко-психолошке службе у школама.

Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет процеса наставе и учења:

- Квалитет наставника се обезбеђује системом професионалног развоја наставника који је дефинисан у делу Стратегије који се односи на образовање наставника и односи се на усавршавање образовања наставника.
- Стандарди професионалних компетенција и професионалног развоја наставника користе се као основни инструмент за вредновање наставника, за напредовање наставника, односно престанак рада наставника који не задовољавају те стандарде.
- Обука наставника за примену метода активног учења, коришћење информационо- комуникационих технологија и помоћних технологија
- Обезбеђена је могућност напредовања наставника које прати повећање плате и добијање одређених бенефиција (нпр. улога ментора за будуће наставнике, сарадника наставничког факултета и сл.), што су средства за подстицање мотивације наставника за рад.
- Уводи се праћење и контрола квалитета процеса наставе/учења системом спољног вредновања школе.

Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за на квалитет образовних постигнућа ученика:

- Увођење нових начина оцењивања образовних постигнућа и ефеката: примена нових метода оцењивања ученика заснованих на стандардима постигнућа; завршни испит као провера усвојености

	<p>стандарда постигнућа; усавршавање система националног испитивања и даље учешће у интернационалним испитивањима образовних постигнућа.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ученичка постигнућа се утврђују различитим видовима испитивања, не само тестирањем. • Дорада и усавршавање постојећих стандарда квалитета ученичких постигнућа из појединих предмета. • На крају основног образовања полаже се завршни испит – мала матура, чије су главне функције да се направи национални биланс ефеката основног образовања и васпитања, да се повратно делује на обликовање процеса наставе/учења у основној школи и да се омогући диференцирање при упису у средњу школу. Потребно је разрадити концепцију мале матуре која ће обезбедити њене основне функције и усагласити је с концепцијом пријемних испита за средње школе. <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за развој школе као институције:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Укључивање функционисања школе као институције у екстерну евалуацију школе. • Сви запослени у школи заједно са ученицима дефинишу правила понашања у школи и раде на изградњи идентитета школе. • Разграната сарадња основне школе с културним, образовним, научним, спортским, еколошким и другим институцијама и организацијама. • Професионално управљање школом: избор директора се врши у школи, бира га колектив на основу програма рада који припрема и образлаже пред колективом. Директори обавезно пролазе специфичну обуку. Њихов рад се прати, мери и оцењује. • Развијање програма каријерног вођења и саветовања ученика у основној школи обухвата иницијално информисање о професији и каријери. • Школа, заједно с родитељима, локалном заједницом, локалном самоуправом, Министарством
--	---

	<p>просвете и/или другим партнерима настоји да обезбеди један оброк ученицима у току дана.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У школама су дефинисана правила прихватања материјалне подршке школи (спонзорстава, донације и др.). • У школама се стварају услови за проверу и увођење образовних иновација. Школа се укључује у пројекте, а сама је оспособљена за „мала“ истраживања, проучавања и унапређивања властите праксе.³
<p>ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<p><i>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања могу се поделити на мере везане за квалитет услова рада, квалитет наставног процеса, квалитет наставника, квалитет ученичких постигнућа и квалитет школе као институције.</i></p> <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет васпитно-образовних планова и програма:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гимназије имају статус општеобразовних школа, али могу имати усмерења (природно-математичко, друштвено-језичко). Унутар сваког усмерења, за ученике постоје изборни блокови (модули). Интернационална гимназија која ће бити мешовитог типа и примењивати on-line учење.

³ **Додатне мере:** јачање на координацији институција које се баве образовањем, образовање као друштвени приоритет, спровођење сталних истраживања у образовању, образовање као приоритет међу истраживачима друштвених наука, решавање проблема вођења образовне статистике што подразумева дефинисање међусобних односа институција које воде образовну статистику, развој мера за промену медијског односа према образовању. Усагласити са средњим образовањем систем завршних испита на крају основне школе; ускладити стандарде образовања за крај основне и средње школе; остварити континуитет у развоју каријерног вођења од основне школе. Основне школе би требало да буду вежбаонице за студенте наставничких факултета, за реализацију вежби, обављање студентске праксе, израду семинарских радова, малих пројеката, дипломских, мастер и докторских теза; у ОШ одабрати изузетне наставнике да буду ментори студентима наставничких факултета. Јачање везе формалног и неформалног образовања (Петница, уметничке колоније, спортске организације, старим занатлијама, министарства, итд.) А зашто овде нема цивилног друштва?

	<ul style="list-style-type: none"> • Усвајање нових школских програма на основу редефинисаних стандарда постигнућа како би знања била релевантнија на живот у савременом друштву и на стицање компетенци потребних за успешно функционисање у њему. • Флексибилост програма: наставници имају аутономију да изаберу један део наставног садржаја (који није већи од 10%) и прилагоде га одликама услова у којима раде, карактеристикама ученика с којима раде и специфичностима локалне средине у којој је школа. • Реализација свих активности из школског развојног плана и школског четворогодишњег програма мора бити финансирана како би се унапредио квалитет наставе. • Неопходно је појачати обим ваннаставних активности, што би увођење једносменског рада у школама (где услови то дозвољавају) омогућило. На тај начин школа би, уз појачану сарадњу са установама локалног нивоа, појачала своју васпитну функцију. Такође, у овом контексту важан је нагласак на спортским активностима у које морају бити укључени сви ученици. <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет услова:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Дефинисање стандарда школског простора и дидактичке, уметничке и информатичке опреме за гимназије и средње уметничке школе и дефинисање механизма контроле примене тих стандарда како би се обезбедио једносменски рад ових школа, као и могућности за примењивање метода активног
--	--

⁴ **Додатне мере:** Неопходно је усаглашавање концепције завршних испита у основној школи и пријемних испита у гимназије и уметничке школе. Кроз све предмете у основној школи треба провући подстицаје за развој функционалне писмености. Због подизања нивоа квалитета рада требало би у гимназијама и средњим уметничким школама подржати рад наставника који имају докторате, специјализације или други вид додатног академског школовања у струци или методици (давање одређених бенефиција, звање ментора, неки вид сарадње с матичним наставним факултетом итд.) и подржати њихов рад на иновирању наставе. Јачање сарадње међу институцијама, изграђивање позитивног става медија према образовању.

учења.

- Ради веће педагошке ефикасности, број ученика у одељењу, у свим школама, није већи од 22–25.

Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за квалитет процеса наставе и учења:

- Програм рада школе предвиђа коришћење разноврсних облика и метода наставе/ учења (добра предавачка настава, лабораторијске и теренске вежбе, стваралачке и културне активности, самостални рад ученика, мали пројекти и слично). Омогућити коришћење предности информационо-комуникационих технологија и различитих облика учења у on-line окружењу (електронске конференције, предметни блогови, дискусионе трибине, размена информација, електронска тестирања итд.).
- Бирање изборних предмета, ваннаставних и факултативних активности у школи обавља се на почетку школске године у консултацијама у којима учествују ученик, родитељ/ старатељ, наставник и психолог/педагог/саветник за наставу из школе. Развијен је систем вредновања свих активности/програма у којима учествују ученици. На крају ОСУО ученик у сведочанству има забележене све програме које је прошао за четири године.
- Оптерећење ученика обавезном наставом не сме прећи 26–28 часова недељно да би се оставио простор за друге видове делатности којима се остварују други циљеви и исходи.
- Ваннаставни програми су из различитих области (науке, културе, спорта, здравља, предузетништва, политичке социјализације и уређења друштва) и конципирани су интердисциплинарно, тако да на једном програму раде заједно наставници из различитих области. Иницијално и стручно усавршавање наставника треба да обухвата обуку и за ваннаставне активности и за улогу ментора. Дефинисати и систем подстицања ученика за учешће у ваннаставним и ваншколским активностима: нпр. понуда која омогућава лични избор, јавну афирмацију у школи и/или локалној средини (конкурси, награде, јавни наступи итд.).
- Наставници и ученици имају свакодневно радно време (нпр. 8–16 сати) које поред часова редовне наставе обухвата и друге активности према програму школских делатности. Мимо наставе и

	<p>ваннаставних активности, ученици имају у школи сате за учење и консултовање с наставницима, као и обавезне спортско-рекреативне активности.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мера за обезбеђивање квалитета уџбеника и инструктивних материјала јесте њихово вредновање на основу валидних и проверених стандарда квалитета уџбеника. • Уводи се праћење и контрола квалитета процеса наставе и учења системом спољног вредновања школе, селекцијом наставника, системом евалуирања рада наставника и њиховог напредовања. • Школски план рада предвиђа и програм активног учења у ваншколским условима који се реализује бар једанпут годишње према унапред развијеном програму и кроз сарадњу с референтним институцијама широм земље (нпр. Истраживачком станицом Петница, Младим истраживачима, носиоцима програма Сеоски образовни туризам у локалу, летњим школама и камповима). <p>Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за на квалитет образовних постигнућа ученика:</p> <ul style="list-style-type: none"> • У циљу обезбеђивања квалитета образовних постигнућа ученика одржавати и даље развијати постојеће системе испитивања тих постигнућа, а то су национална и међународна тестирања (ПИСА,ТИМСС), затим редовно анализирати добијене резултате и извучити поуке за наставу и учење. • Редифинисање стандарда постигнућа. • Дефинисати концепцију опште и уметничке матуре које би требало да постану суштински показатељ усвојености стандарда образовних постигнућа током читавог средњошколског образовања и васпитања и анализирање ових резултата. • Гимназијама које покажу заинтересованост омогућити припреме за међународну матуру и учешће у њој. • Ученичка постигнућа се утврђују различитим видовима испитивања, не само тестирањем. Оцењивање мора бити у складу с природом предмета и његовим циљевима. Потребно је развити специфичне видове вредновања ваннаставних активности и развити специфичне системе вредовања у уметничким школама који би били у сагласности с природом уметничких дисциплина (изложбе, концерти, представе,
--	--

конкурси, националне и локалне награде и сл.).

Мере образовне политике којима ће се остварити циљеви везани за квалитет образовања везане за развој школе као институције:

- У школама се уводи нови концепт партнерства школе с родитељима. Тај партнерски однос се реализује кроз различите видове родитељског учествовања у школском животу, у креирању школске културе и климе која ће највише погодовати развоју ученика, у доношењу одлука у школи и дефинисању циљева и праксе која ће одговарати специфичним условима породица и школе.
- Програм каријерног вођења и саветовања ученика узраста од 15 до 18 година обухвата информисање, саветовање, вођење и доношење одлука о професији. Циљ програма: помоћи младим људима да разумеју и интерпретирају информације о свету рада и будућој каријери, омогућити им да разјасне недоумице које имају у погледу професија или послова, научити их да разумеју своје способности и дефинишу своје ставове о понуђеним или жељеним изборима.
- Професионално управљање школом: Избор директора се врши у школи, бира га колектив на основу програма рада који кандидат припрема и образлаже пред колективом. Директори обавезно пролазе специфичну обуку. Њихов рад се прати, мери и оцењује. Евалуација директора је специфична компонента евалуације рада школе. Према новим истраживањима, директори би требало да буду организатори наставе, а не образовни менаџери, јер резултати истраживања указују на повезаност управљања школом и постигнућа ученика.
- Сви запослени у школи заједно с ученицима дефинишу правила понашања у школи и раде на изградњи идентитета школе. Различите школске активности доприносе изградњи специфичног профила школе. У школи је развијен систем мера за подршку развоја ученичког осећаја школске припадности. Школе обезбеђују различите видове окупљања ученика и ван наставе.
- Партиципација ученика у функционисању институције (спрам улоге и могућности) омогућава им да боље разумеју природу и логику људског удруживања, уређења и рада.
- Гимназије и уметничке школе се ангажују да обезбеде подршку за своју јавну делатност у локалној

	<p>средини. Оне зраче у свом окружењу, имају културну и јавну делатност која одговара локалним потребама, инфраструктури и социо-културном контексту.</p> <ul style="list-style-type: none"> • У школама су дефинисана правила прихватања материјалне подршке школи (спонзорстава, донације и др.). Наставнички колектив, стручна служба и управа школе заједно одлучују о ангажовању добијених средства, уважавајући жељу дародавца у коју намену да се уложе средства. • У школама се стварају услови за проверу и увођење образовних иновација. Школа се укључује у пројекте, а сама је оспособљена за „мала“ истраживања, проучавања и унапређивања властите праксе. • Промовисање гимназија и уметничких школа међу основцима.⁴
<p>СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Поједини елементи потребни за праћење квалитета система средњег стручног образовања су већ остварени или су у поступку доношења (развојно планирање, интерна евалуација, стандарди рада наставника и установа, учешће послодаваца у креирању стандарда квалификација, развоју планова и програма и испита). • До 2020. треба успоставити адекватно функционисање свих елемената, укључујући континуирани рад Секторских већа, развијен Национални систем квалификација који се ажурира у складу са потребама привреде и друштва у целини, планове и програме развијене на основу стандарда квалификација и постигнућа, у потпуности примењене стандарде компетенција наставника, директора и установа. • Смањење стопе раног напуштања школовања за 50%.
<p>ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Дефинисање стандарда квалитета • Дефинисање стандарда за програме образовања, за професионално усавршавање наставника за образовање одраслих и за наставни процес. • Развијање система за праћење и вредновање квалитета средине/услова, процеса наставе/учења и образовних постигнућа у образовању одраслих. • До 2014. године, развити систем за акредитацију институција у формалном и неформалном образовању одраслих.

	<ul style="list-style-type: none"> • Обезбедити квалитет наставних програма. • Интензивирати међународну сарадњу у области мониторинга и евалуације квалитета система образовања одраслих и целоживотног учења. • Основати независну институцију која ће бити надлежна за дефинисање и увођење система квалитета, акредитацију и сертификацију неформалног образовања одраслих.
--	--

НИВО ОБРАЗОВАЊА	МЕРЕ УСМЕРЕНЕ НА РЕЛЕВАНТНОСТ
ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)	<ul style="list-style-type: none"> • Релевантност система ДБПВО везана је уз његове педагошке, социјалне и економске ефекте како на развој појединца тако и друштва у целини. Пошто још увек не постоје валидна истраживања у тој области, неопходно их је спровести како би се повећала свест стручне и опште јавности о значају раног узраста за општи развој и целоживотно учење и образовање.
ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Не постоје прецизно дефинисане мере које се односе на релевантност, али начин на који су конципиране и сврха претходно наведених мера јасно указује да ће се њиховим остваривањем повећати релевантност.
ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	Не постоје прецизно дефинисане мере које се односе на релевантност, али начин на који су конципиране и сврха претходно наведених мера јасно указује да ће се њиховим остваривањем повећати релевантност.
СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> • Неопходне су и промене у окружењу система средњег стручног образовања да би се повећала његова релевантност. Стање привреде ће имати пресудан утицај на реализацију предвиђених циљева, јер је за читав низ мера неопходна сарадња и подршка послодаваца и привреде у целини. Уколико привреда не буде могла да се укључи у предвиђене активности, динамика промена, сматрају, биће условљена приливом средстава из страних фондова. • Неопходно је да се реформски процеси наставе и у другим подсистемима образовања и да, као „континуална образовна спирала, међусобно буду усклађени“. • Да је средње стручно образовање релевантно 2020. године требало би да потврде резултати сталних

	истраживања о усклађености образовне понуде са потребама за компетенцијама, као и рационализована мрежа стручних школа у складу са демографским кретањима и регионалним развојем.
ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ	<ul style="list-style-type: none"> • До краја 2013. године, усвајање стандарда за акредитацију и проверу квалитета у области образовања одраслих зарад обезбеђивања сврсисходног коришћења капацитета (финансијских, материјалних, институционалних и људских). • До краја 2015. године, организовање услуга саветовања и каријерног вођења у центрима за учење. • До 2015. године, повећано улагање послодаваца у програме стручног усавршавања и обуке.

НИВО ОБРАЗОВАЊА	МЕРЕ УСМЕРЕНЕ НА ЕФИКАСНОСТ
ДРУШТВЕНА БРИГА О ДЕЦИ И ПРЕДШКОЛСКО ВАСПИТАЊЕ (ДБПВО)	<ul style="list-style-type: none"> • Рационална расподела надлежности између републичког и локалног нивоа. • Правично дефинисање удела у финансирању из јавних и приватних извора као и увођење субвенција из јавних средстава на основу економског статуса сваке породице, укључујући и бесплатан боравак деце из друштвено маргинализованих група. • Прецизно дефинисање бесплатних облика ДБПВО као што је нпр. право свих породица на бесплатан полудневни програм за децу од 4 до 5,5 година. • Постепено увођење финансирања јавних предшколских установа и програма по детету. • Примена јефтинијих облика ДБПВО уз осигурање квалитета (адаптација постојећих простора, флексибилнији и алтернативни програми и услуге, коришћење расположивих просторних, материјалних, институционалних и људских ресурса и боља интерресорна координација на локалном нивоу).

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Не постоје прецизно дефинисане мере које се односе на ефикасност, али начин на који су конципиране и сврха претходно наведених мера јасно указује да ће се њиховим остваривањем повећати ефикасност.
ОПШТЕ СРЕДЊЕ И УМЕТНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	Не постоје прецизно дефинисане мере које се односе на ефикасност, али начин на који су конципиране и сврха претходно наведених мера јасно указује да ће се њиховим остваривањем повећати ефикасност.
СРЕДЊЕ СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> • Стратегија предвиђа да би 2020. године четворогодишње средње стручне школе требало да заврши најмање 95% уписаних ђака, односно 37% генерације, од чега би 40-50% матураната стручних школа наставило школовање, док би преостали тражили посао (према подацима из 2010. године школовање је наставило 63% матураната стручних школа). Истовремено, 20% одраслих било би укључено у континуирано стручно образовање, укључујући и оне који су прерано напустили систем и дуготрајно незапослене ради стицања прве или додатне квалификације.
ОБРАЗОВАЊЕ ОДРАСЛИХ	<ul style="list-style-type: none"> • С обзиром на то да не постоји дефинисан законски оквир признавања претходног учења, Стратегија предвиђа да се до 2020. године развије јединствен систем за признавање претходног учења који ће компетенције и квалификације стечене кроз праксу и додатне обуке сертификовати у складу са Националним оквиром квалификација (који треба дефинисати), тако да оне буду признате на националном нивоу. • У складу са концептом целоживотног учења, у циљу бољег развоја вештина и знања потребних за тржиште рада и адекватну социјалну партиципацију одраслих, Стратегија предвиђа даље развијање и унапређивање система каријерног вођења и саветовања одраслих у образовању и запошљавању. Овај систем је делимично већ развијен, јер је 2010. године дефинисана стратегија и Акциони план каријерног вођења и саветовања у РС, а корисници услуга су превасходно незапослени одрасли или појединци који желе да промене запослење. Према наведеном, Стратегијом се предвиђа оснивање центара за каријерно вођење и саветовање одраслих у институцијама формалног и неформалног образовања до 2012. године.

ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ

Мисија и визија	<p>Мисија академског високог образовања јесте да формира врхунски образовану и креативну популацију која задовољава потребе развоја Србије заснованог на хуманим вредностима и научном знању и која доприноси јачању друштвене кохезије и промовисању друштвених и културних вредности.</p> <p>Визија образовања на академским студијама значајно доприноси технолошком развоју, демократизацији земље, социјалној инклузији и смањењу сиромаштва, подизању културног нивоа становништва, одржавању и развоју националног и културног идентитета српског народа и националних мањина, неговању културне разноликости и толеранције.</p>
Обухват – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none">• Србија до 2020. године има најмање 38,5% високообразованих грађана старости од 30 до 34 године, са структуром квалификација која је усаглашена с потребама привреде и друштва у Србији у периоду од 2020.• Најмање 70% студената који уписују прву годину основних студија, уписује академске студије.• Планирани пораст пропорције академски образованих грађана требало би остварити у оним академским подручјима која су приоритетно значајна за укупни развој Србије, пре свега на пољу техничких и природних наука• Академске студије су доступне свим грађанима који остваре неопходне предуслове за упис, при чему се обезбеђује равноправност свих грађана у праву и на могућност студирања. Нико не сме бити спречен да студира због свог материјалног стања.• На мастер академске студије се уписује најмање 50% студената које заврше основне академске студије.

Обухват - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Повећање броја ученика у гимназијама • Јачање сарадње средњих школа и високошколских установа, урачунавајући и промоцију програма
Квалитет – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Структура и квалитет дипломираних студената одговара потребама тржишта радне снаге и друштва заснованог на знању. • Дипломирани студенти поседују савремена знања, способни су да их примене, спремни су да стално уче и траже креативна решења проблема, имају предузетничке способности и иницијативни су. Они промовишу хумане вредности које доприносе културном и националном развоју, а својим професионалним деловањем доприносе конкурентности привреде, односно ефикасном и квалитетном раду организација у којима су запослени. • Квалитет академских студија остварује се применом јединственог система осигурања квалитета (СОК) високог образовања Србије, који је хармонизован са системом квалитета у Европском простору високог образовања (ЕНЕА). • Високо образовање би требало значајније интернационализовати кроз следеће мере: најмање 10% студената у Србији би требало да буде из иностранства; Тржиште високог образовања је неопходно отворити и за понуду програма и иностраних универзитета, под истим условима који важе за домаће универзитете (акредитација, дозволе рада и др); Универзитети из Србије би морали активно да сарађују с иностраним универзитетима, првенствено с подручја ЕНЕА, нудећи заједничке студијске програме (првенствено на нивоу мастер студија), подржавајући размену студената и наставника, и реализујући заједничка истраживања у складу са истраживачким програмима Европског истраживачког простора (ЕРА). • Хоризонтална и вертикална мобилност студената унутар система академских студија (у сва три степена образовања) у истој образовној области се остварује а између различитих образовних области или између академских и струковних студија могућна је, уз евентуално додатне услове. • Разменом или на друге начине обезбедити да 20% студената учествује у мобилности тако што ће

	<p>домаћи студенти део свог образовања обавити на неком иностраном универзитету и инострани студенти студирати на нашим универзитетима.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Академске студије (први и други степен, тј. циклус високог образовања) следе принципе Болоњског процеса високог образовања који су примењени у Европском простору високог образовања (EHEA) и Европском истраживачком простору (ERA). • Основне академске студије (ОАС) могу да трају од три до четири године (обезбеђујући 180–240 ЕСТС), а мастер академске студије (МАС) могу да трају од једне до две године (60–120 ЕСТС). • По планираној брзини студирања постоје две врсте студената: 1) они који студирају нормалном брзином (остварују 60 ЕСТС годишње) и 2) они који спорије студирају (30–40 ЕСТС годишње), што је прилагођено запосленим студентима. Исти статус имају студенти традиционалног облика студирања и студенти који студирају на даљину (онлајн, електронско учење). • Поред програма основних академских студија са 180/240 ЕСТС и мастер академских студија са 60/120 ЕСТС, студенти могу да заврше и кратке програме (short cycle) који обезбеђују ужа и функционално повезана знања са 30–60 ЕСТС. • Режим студија је прилагођен специфичностима типова студија и облика студирања, при чему се посебно води рачуна о студентима који су запослени. • Поред образовне, значајну компоненту академских студија (а нарочито на другом степену) представљају истраживачке активности, које код студената развијају креативност, инвентивност и знатижељу, тј. способност за истраживачки рад.
<p>Квалитет - мере</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Оснивање независне професионалне агенције за акредитацију • Усавршавање стандарда за академске студије • Ограничавање броја студената по наставнику

	<ul style="list-style-type: none"> • Спровођење спољне контроле уписа и поштовање стандарда квалитета • Увођење посебних сертификата квалитета за ВШУ • Афирмација такмичења студената у знању на националном нивоу • Спровођење периодичног анкетања послодаваца о квалитету запослених дипломираних студената
<p>Релевантност – стратешка опредељења</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Основне академске студије (ОАС) оспособљавају студенте да се успешно прилагођавају променама које настају на радним местима, да успешно обављају одређене послове, али и развијају њихову креативност те дају неопходне теоријске и методолошке основе за наставу на другом степену високог образовања. • Мастер академске студије (МАС) спремају студенте за обављање најсложенијих стручних послова, али и подстичу развој креативности, предузетништва, способности истраживања и решавања сложених проблема, те тиме дају основу за студирање на докторским студијама и бављење науком. • Исходи студијских програма усаглашени су с Националним оквиром квалификација. • Академске студије су отворене за образовање одраслих у оквиру концепта целоживотног учења а у циљу њиховог додатног образовања или стицања новог образовања ради промене квалификација или професије. • Поред образовања за потребе развоја Србије, академске студије омогућују и лични развој грађана (обогаћивање личности, оспособљавање за лични просперитет, формирање личности с развијеним социјалним и културним потребама).
	<ul style="list-style-type: none"> • Основати институцију за утврђивање тренутних и будућних потреба тржишта Србије • Сви студијски програми, при акредитацији, треба да докажу усаглађеност са квалификацијама неопходним за обављање послова за које студијски програм образује студенте

Релевантност - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Финансијским подстицајима усмеравати студенте ка програмима који су у складу са приоритетима тржишта • Укључивање послодаваца и професионалних организација у развој курикулума студијских програма • Усаглађавање са референтним међународним курикулумима • Повећање садржаја општих и теоријских знања • Прилагођавањепотребама посла
Ефикасност – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Просечно студирања је највише за годину дана дуже него што је предвиђено студијским програмом, и у том периоду најмање 70% завршава уписане студије • Студије напушта највише 15% студената. • Ефикасност се постиже без угрожавања квалитета образовања студената.
Ефикасност - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Увести финансијске подстицаје за брже студирање • Осавременили реализацију наставе уз подстицај креативности и предузетништва • Организовати припремну наставу за нове студенте који нису стекли довољно знања током претходног образовања

ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ	
Мисија и визија	<p>Мисија докторских студија јесте да се обезбеди примарна улога науке на универзитетима, развије и унапреди истраживачки потенцијал, формира наставни кадар за високо образовање и врхунски стручњаци за све друге области, и да се тиме допринесе развоју знања, бржем научном и технолошком развоју, унапређењу културног идентитета и очувању националног идентитета.</p> <p>Визија докторских студија је да оне допринесе развоју друштва заснованог на знању те реализација општих и специфичних стратешких опредељења Србије базирају се на унапређеном истраживачком потенцијалу земље који се реализује кроз докторске студије.</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • Студенти се уписују у складу са истраживачким капацитетима универзитета, утврђеним приоритетима научног и технолошког развоја и исказаним захтевима послодаваца.

Обухват – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Најмање 10% студента који заврше мастер студије наставља студирање на докторским студијама. • Даровити студенти имају услове за истраживачки рад и напредак.
Обухват - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Усклађивање уписне политике са реалним истраживачким капацитетима домаћих ВШУ уз одговарајућу акредитацију • Ускладити број уписаних студената са стратешким приоритетима • Развити систем финансирања који је усмерен на оне који постижу изванредне академске резултате и показују смисао за истраживачки рад • Студентима докторских студија дати статус младих истраживача • Ускладити систем финансирања тако да подстиче повећање обухвата • Осмислити стратегију уписа иностраних студената
Квалитет – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • За квалитет докторских студија одговорне су установе које их реализују. • Квалитет се утврђује на основу стандарда који важе у земљама европског простора високог образовања и унапређених Стандарда за акредитацију и самовредновање докторских студија. • Квалитет докторских студија се базира на развијеним индикаторима за сваку појединачну дисциплину, на усвајању професионалне етике и развијању свести о одговорности научника према вредностима хуманизма и природне средине. • Вреднује се укупни истраживачки резултат институције и студената докторских студија. • Систематично се прати и подстиче напредак студената докторских студија. • Студијски програми докторских студија остварују потпуну транспарентност.
Квалитет - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Примењивати европске стандарде • Развити механизме и критеријуме за системско праћење, оцену и промоцију резултата научно-истраживачког рада • Успоставити етички кодекс у високом образовању • Увести специфичне индикаторе квалитета за свако научно поље и дисциплине

	<ul style="list-style-type: none"> • Повећати број наставника који имају истраживачке компетенције и међународно признате резултате • Поштовати стандарде у погледу исхода докторске дисертације • Увести међународну рецензију докторских дисертација и регистар докторских дисертација • Тему, компетенције ментора и текст одбрањене докторске дисертације јавно објављивати
Релевантност – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Студијски програми су модификовани и усаглашени с пословима и потребама у јавном сектору, индустрији, трговини и услугама. • Развијени су интердисциплинарни или мултидисциплинарни студијски програми који доприносе усмеравању младих доктора на послове који нису истраживачки, а захтевају висок ниво инвентивности. • Око 40% свршених студената докторских студија оспособљено је за наставак каријере у неакадемском сектору. • Обавезно је постдокторско усавршавање за кандидате који желе да наставе каријеру у високом образовању, што подразумева привремено ангажовање младих доктора на истраживачким пројектима у одређеном времену.
Релевантност - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Модификација постојећих и креирање нових програма кроз које се развија лидерство, иновативност и предузетништво. • Интензивирање сарадње са привредним сектором у развоју нових студијских програма • Укључивање у акцију индустријских доктората • Увођење обавезних постдокторских студија за оне који желе академску каријеру • Давање специјалних погодности младим докторима да започну самосталне истраживачке пројекте • Отварање радних места за највиши степен квалификација • У јавном сектору дефинисати послове за које су потребне докторске квалификације
Ефикасност – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Годишње најмање 200 доктораната на милион становника заврши студије у предвиђеном року. • Минимално 60% студената докторских студија завршава студије у времену њиховог трајања.
Ефикасност - мере	<ul style="list-style-type: none"> • Креирати механизме сталног праћења и подстицања напретка студената докторских студија • Редифинисати дужину трајања докторских студија (продужити истраживања и неке програме на 4

	или 5 година)
--	---------------

СТРУКОВНЕ СТУДИЈЕ	
Мисија и визија	<p>Мисија струковних студија јесте да унапређењем, преносом и разменом знања, пружају могућности друштву и појединцу да остваре користи од знања и вештина усмерених ка свету професије и тржишту радне снаге.</p> <p>Визија је да развој високог струковног образовања буде усмерен на остварење жељеног стања општих стратешких обележја обухват, квалитет, ефикасност и релевантност и специфичних стратешких обележја друштвена препознатљивост, сарадња с окружењем, научноистраживачка делатност и развој наставног кадра. У периоду до 2020. развој високог струковног образовања ће остварити визију која се исказује следећим стањем стратешких обележја.</p>
Обухват – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Најмање 30% студената који уписују прву годину основних студија, уписује струковне студије. • Обим обухвата је утемељен на географској покривености мрежом високих струковних школа, усаглашеној са структуром привреде на регионалном и локалном нивоу и заснованој на диверсификацији и флексибилности студијских програма.
Обухват - мере	Нису предвиђене конкретне мере.
Квалитет – стратешка	<ul style="list-style-type: none"> • Националним оквиром квалификација дефинисане су компетенције свршених студената струковних студија. • Струковни студијски програми обезбеђују стручне компетенције дипломираним студентима засноване на исходима учења и утемељене на дугорочној сарадњи с потенцијалним корисницима њихових знања. Настава је оријентисана ка постизању практичних знања и професионалних вештина и способности, с наставним планом у коме значајно место заузима практична обука. • Значајно унапређене компетенције наставника, тако што сви наставници имају врхунска

опредељења	<p>практична знања, вештине и остварене резултате у области које су релевантне за студијски програм.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Организација образовног процеса заснована је на квалитетном дидактичко- методичком приступу. • Успостављен је систем мерења перформанси заснован на европским индикаторима. • Унапређени ресурси који омогућавају студентима стицање неопходних практичних знања и вештина. У областима у којима се изводе мастер студије организована су примењена истраживања.
Квалитет - мере	Нису предвиђене конкретне мере.
Релевантност – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Релевантност струковних студија (усклађеност броја и врсте студијских програма с потребама на тржишту радне снаге, захтевима професије и интересима студената) повећана је кроз снажније повезивање ових студија с привредом и јавним сектором региона и локалне самоуправе. • Удео струковних студија у високом образовању подржава се кроз уравнотежен број и структуру студената финансираних из буџета.
Релевантност - мере	Нису предвиђене конкретне мере.
Ефикасност – стратешка опредељења	<ul style="list-style-type: none"> • Просечно студирања је највише за годину дана дуже него што је предвиђено студијским програмом, и у том периоду најмање 70% завршава уписане студије. • Студије напушта највише 15% студената. • Већи број високих школа струковних студија интегрисан је у академије струковних студија.
Ефикасност - мере	Нису предвиђене конкретне мере.

ОБРАЗОВАЊЕ НАСТАВНИКА

Мисија образовања наставника је изградња националног система професионалног развоја наставника на свим нивоима образовања и оспособљавање наставника тако да се гарантују високи стандарди образовних постигнућа оних које уче, мерени на објективан начин. У том смислу функције система образовања наставника јесу *стицање наставничких компетенција које се односе на наставну област (предмет из кога изводе наставу), на методе наставе/учења, системе оцењивања постигнућа ученика, сарадњу с другим наставницима и локалном средином, разумевање природе образовног система у коме делују и на разумевање културног контекста у коме се одвија процес образовања.*

Кључна обележја текућег система образовања наставног кадра

У Србији постоји мрежа факултета за образовање наставника и високих школа ступовних студија за образовање васпитача која је по капацитету довољна за потребе Србије. Факултети су распоређени на седам државних универзитета. На универзитетима или не постоје или сууповоју специјализовани интердисциплинарни мастер програми за стручњаке који би се бавили развојем образовних политика или другим значајним сегментима за развој образовања осим образовања наставника.

Квалитет свршених средњошколаца који уписују студијске програме за образовање наставника за рад у школи веома је низак, а програми наставе и приступи у раду с будућим наставним особљем не прате савремене токове образовања у тој области. У садашњој ситуацији, која је настала након примене Закона о високом образовању и примене Болоњске декларације, нормативно постоје три основна модела за иницијално образовање за професију наставника (симултани, консекутивни и прелазни), али сем спорадично, ови модели нису систематски примењивани у пракси. Последица садашњег система увођења у посао наставника јесте то да они који се запошљавају као наставници током студија не стичу основне компетенције које су потребне за професију наставника. И даље се примењује иста пракса у образовању високошколских наставника: нити је установљена нити је системски дефинисана обука за наставничку улогу. Значајно се више вреднује основно знање струке (садржаји) него како се то знање посредује другима. На универзитетима, у оквиру спровођења избора/реизбора наставника не постоје прави индикатори за оцену квалитета наставника (сем за струку, што се исказује бројем научних/стручних радова). У оквиру система даљег професионалног развоја наставника свих нивоа не постоји систем напредовања наставника у пред-универзитетском образовању и не постоји систем за евалуацију професионалног рада наставника (стручно-педагошки надзор, оцењивање наставника). За стручно усавршавање постоје програми, али велики број није довољно селективан, и уз то многи уопште не служе унапређивању квалитета наставе и реализацији образовне политике. Постојећи подзаконски акти (правилници) не дефинишу показатеље практичне примене оних знања која су стечена у процесу стручног усавршавања. Отуд се о квалитету наставе (и наставника) може само посредно закључивати на основу образовних постигнућа ученика основних школа на националним и интернационалним тестирањима ученика (PISA, TIMMS).

Визија развоја образовања наставника

Визија развоја образовања наставника подразумева да најкасније до 2020. године, са свим предшколцима, ученицима, студентима и полазницима свих система каснијег неформалног образовања раде квалитетно и савремено образовани и припремљени наставници; способни да успоставе критички однос према прописаном и изборном градиву, да изаберу релевантну грађу и повежу различите предмете; имају значајну аутономију у раду кроз коју успешно повезују програмске садржаје с реалним ситуацијама и животним околностима; а она је праћена потпуном одговорношћу за успех у ученичким/студентским постигнућима. У том смислу визија претпоставља и да је професија наставника, коју карактеришу достојанство и интегритет, препозната и укључена у Национални оквир квалификација с јасно дефинисаним нивоима квалификација и одговарајућим компетенцијама, високо цењена и добро плаћена.

Будућа селекција студената који се опредељују за позицију наставника знатно је квалитетнија јер је успостављен систем по коме су најбољи у струци мотивисани да уђу у систем образовања за наставнички позив; а студијски програми за иницијално образовање наставника током редовних студија обезбеђују стицање свих професионалних компетенција на моделу рефлексивне праксе. Ово је постигнуто преуређењем постојећег система образовања за наставничку професију тако да је резултат тога професионализација професије наставника. Национална докторска школа образовања у којој доминантно место заузима методика наставе успешно формира висококвалитетне кадрове за истраживачке центре и пројекте којима се обезбеђује достизање квалитетног иницијалног образовања и професионалног развоја наставника првенствено на основу потреба образовања у Србији. Након завршетка студија наставници, у процедури пријема у радни однос, пролазе кроз низ развојних и контролних фаза које су законом предвиђене: од приправничког стажа до стицања лиценце наставника. Стручно-методички део испита за добијање лиценце је организован на универзитетима. Мерила квалитета у том процесу уједначена су за целу територију Србије и тако се спречавају локалне разлике засноване на нестручним мерилима. Стручно усавршавање наставника обавља се на основу акредитованих квалитетних и проверених програма кроз које се остварује образовна политика Србије. Наставник (актив наставника, школа) бира међу тим програмима оне који највише доприносе унапређивању његове наставне праксе.

Професионална промоција и вредновање наставника темеље се на резултатима обухватне и систематске контроле квалитета професионалног рада наставника (просветна инспекција, стручно-педагошки надзор, саветодавна служба, објективни показатељи новина које је наставник увео у наставну праксу, боља постигнућа његових ученика у односу на њихов почетни ниво, стручни радови итд.) тј. изводе се на основу критеријума за напредовање који су засновани на стандардима професионалних компетенција и професионалног развоја наставника. Критеријуми за све врсте напредовања наставника су јасни, а процедуре њихове примене транспарентне.

Стратегија развоја система образовања наставника

Основно опредељење стратегије развоја образовања наставника јесте захтев за потпуну професионализацију професије наставника у свим фазама професионалног живота наставника. Она ће бити достигнута кроз:

1. добро иницијално образовање свих наставника и континуитет у развоју професионалних компетенција наставника како бисмо имали наставнике са значајном аутономијом у раду и високим степеном одговорности;
2. квалитетна научна и стручна истраживања у области методике наставе;
3. формирање интердисциплинарних универзитетских центара.

Стратешке политике, мере и акције

Основна политика претпоставља изградњу националног система професионалног развоја наставника за све нивое образовања; уз изграђен систем евалуације квалитета наставника који треба да даје јасне показатеље на основу којих се препознаје добар наставник, тј. онај који даје кључни допринос остваривању високих образовних постигнућа код оних који уче. Стратешка политика омогућиће да систем целовито реши проблеме с (а) регрутовањем студената који уписују студијске програме за образовање наставника, (б) иницијалним образовањем наставника, (ц) увођењем нових наставника у посао (приправнички стаж, добијање лиценце), (д) професионалним усавршавањем наставника, (е) оцењивањем квалитета рада наставника и (ф) професионалним напредовањем наставника.

Стратешка политика биће детаљније разрађена и конкретизована у одговарајућем Акционом плану, а биће спроведена помоћу следећих стратешких мера:

1. У националном оквиру квалификација за све нивое образовања биће дефинисана професија наставника. У тим документима ће се дефинисати различити нивои квалификација за наставничку професију и одговарајуће професионалне компетенције.
2. У процесу ревизије система за акредитацију (нарочито стандарда за акредитацију) биће прецизно дефинисане компетенције које студенти треба да стекну за професију наставник на сваком студијском програму за образовање наставника. Поред пет научно-образовних поља дефинисаних у Закону о високом образовању, биће дефинисано и поље образовања са посебним стандардима за акредитацију студијских програма за образовање наставника.
3. Национални просветни савет усвојио је стандарде професионалних компетенција и професионалног развоја наставника за наставнике у пред-универзитетском образовању; они ће, после анализе почетне примене, бити обновљени и знатно унапређени. Професионалне компетенције наставника садрже следеће компоненте: *стручне компетенције из предмета (дисциплине) из које наставник треба да изводи наставу, педагошке компетенције (познавање метода наставе/ учења, метода оцењивања ученичких постигнућа, познавање образовних ресурса и начина њиховог коришћења, познавање информационе технологије и њене употребе у образовању, познавање образовног и културног контекста у коме се изводи настава).*
4. Предузеће се мере за привлачење најбољих кандидата на студијске програме за образовање наставника.
5. У законским и подзаконским актима прецизно ће се дефинисати три основна модела за иницијално образовање за професију наставника (раније наведена у овом тексту).
6. Увођење у посао (концепција приправничког стажа, услови за стицање и одржавање лиценце) регулисаће се законским одредбама.
7. Професионално усавршавање у току рада остварује се кроз акредитоване и квалитетне програме стручног усавршавања а систем одобравања и избора ових програма је унапређен и заснива се на потребама образовног система који су одређени на основу стручне анализе.

8. Професионално напредовање наставника у предуниверзитетском образовању остварује се на основу законских одредби о нивоима и врстама напредовања, уз одговарајуће повећање плата. Оцена стечености компетенција за професионално напредовање врши се на основу објективних мерила (учешће у програмима за стручно усавршавање и показатељи практичне примене тако стечених знања и компетенција, новине у наставној пракси, примена система за евалуацију наставника, објављени стручни радови и слично).
9. Образовање сестара-васпитача (за рад у јаслицама) остаје специфично образовање на нивоу средње школе, уз могућност специјализација. И за овај кадар важи адекватан систем професионалног напредовања. Васпитачи за рад у предшколском васпитању и образовању формирају се на високим школама струковних студија на програмима од 180 ЕЦТС бодова са могућношћу каснијих специјализација.
10. Предузеће се мере за привлачење најбољих кандидата за рад у високошколским установама (ВШУ).
11. Ради иницијалног формирања наставника за терцијарно образовање (академске и струковне студије) формираће се универзитетски центри за развој образовања а системски ће се обавезати и наставници у ВШ образовању на допунско образовање у ППМ областима, уз повезивање напредовања наставника и с професионалним наставничким компетенцијама (а не само с научним и стручним, као до сада).
12. Министарство ће задужити компетентне организације (заводе) за развој поузданог система евалуације квалитета наставника.
13. Дефинисаће се скуп релевантних индикатора за сваки фазу развоја наставника.

Стратешке релације образовања наставника с другим системима

Стратешке релације образовања наставника са школама се огледају у (а) омогућавању квалитетног хоспитовања (реализација школске праксе) у свим врстама школа ради стицања практичних знања уз избор изузетних наставника за менторе студентима наставничких факултета, уз стручни надзор и саветовање; (б) обављање квалитетне контроле опште и стручне матуре, и завршних испита на крају школовања; (в) осигуравање континуитета у развоју каријерног вођења наставника; (г) усклађивање стандарда образовања за завршетак средње школе и студијских програма на факултетима који образују наставнике, те исходе целих студија; (д) знатном ојачавању веза универзитета с гимназијама као највећом базом будућих студената; (е) повећању квалитета надзора у школама и (ж) успостављање механизма за добијање података о квалитету свршених студената у институцијама, односно школама, у којима су се запослили и то, пре свега, кроз анкете за послодавце (директоре) и дипломиране студенте.

Стратешке релације образовања наставника са институцијама културе и медијима се огледају у: (а) промоцији учења и стицања знања и вештина који треба да постану примарни циљ свих запослених у образовању; и (б) осигуравању заједничког наступа наставника са свих нивоа образовања у различитим врстама медија у циљу развијања свести о значају квалитетног образовања.

Генерална запажања:

- Терминологија у Стратегији није усаглашена, у појединим деловима се стиче утисак да различити аутори исте термине користе у различитом значењу и обрнуто, да се за исте ствари користе различити термини. Стратегија није уједначена ни у погледу структуре. На неким местима се објашњава функција појединих делова образовног система, а негде то изостаје. Исто се односи и на изјаву о мисији, јер се у неким деловима одмах прелази на мере. То у великој мери отежава читање и, што је још важније, разумевање. На овај начин отежано је праћење конзистентности мера према нивоима образовања.
- Стратегијом је одређено да оптерећење ученика обавезном наставом не сме прећи 25 часова недељно, у млађим разредима не више од 20 часова. Било би добро да следи објашњење о томе да ли ова промена доноси измене програма и на који начин. Са друге стране, ово решење подразумева велика финансијска средства за која је вежно знати изворе.
- Није јасно шта су и како ће изгледати националне докторске школе образовања.
- Број ђака који уписују стручне школе 2020. године требало да буде смањен на 49% генерације у односу на садашњих 72,59%, да би се повећала популација високообразованих али нема места у стратегији за објашњење о ефектима ове мере по стандард породица и будућу запошљивост ове деце.
- Код образовања одраслих се каже да треба развити програме за осетљиве групе у циљу смањивања сиромаштва и социјалне маргинализације, али није јасно какви су то програми, шта треба да садрже и како ће се реализовати.
- Да би се побољшавала инфраструктура у школама, чини се неопходним јасније дефинисање синтагме „пристојна инфраструктура школе“ које би јасно упућивало на стандард којем се тежи.
- Дозвољава се факултетима да организују припремну наставу за нове студенте који нису стекли довољно знања током претходног образовања, што конзервира постојећи систем за који је доказано да није добар (јер често воде „богаћењу“ појединих факултета. Чак и да се реализује по упису на факултет, наставнике који држе ову наставу треба платити само није јасно одакле) и да је неправедан јер не може сваки потенцијални студент себи да приушти да плати ову припремну наставу.
- Није јасно шта су и како ће изгледати националне докторске школе образовања.
- Предвиђа се развијање корективних механизма мреже: постојање сталних, повремених или привремених домова за ученике основне школе и обезбеђивање превоза или трошкова превоза за децу из удаљених места и сиромашних породица која од 5. разреда морају да путују до школе, али се занемарује психолошки утиче на децу ове старосне доби одвајање од родитеља.

- Недовољно јасан концепт развоја и унапређивања предуниверзитетског образовања као директно зависног од развоја универзитета у делу који школује наставнички кадар. У Стратегији је јасно назначена мера у којој су проблеми образовања генерисани на универзитетима, њиховој статичности, политици и пракси, застарелости наставних програма и начина извођења наставе.
- Предуслов за испуњавање великог броја мера је финансијска подршка, а у стратегији нема ни назнака о томе. Нема ни информације о коментарима Министарства финансија на текст стратегије, односно капацитете да Србија улаже у образовање као основ будућег развоја
- Стратегија уочава потребу за деполитизацијом образовног система, али се може говорити о неадекватности мере да се „ постигне договор међу политичким странкама и у државним органима да се функција директора деполитизује.“
- Уводи се систем вредновања рада директора, а било би добро да имамо и јасније прецизиран систем лиценцирања и обучавања, уместо што је уопштено стављено да пролазе специфичну обуку.
- Вредновање рада наставника види се као педагошко-методичка оцена њиховог рада. Поред тога што није у потпуности јасна формулација, као ни критеријуми за то, не види се веза са ученичким постигнућима (успех на пријемним испитима, на пример).
- У Стратегији је предвиђено доношење неких аката која су већ донесена, као што је, на пример Правилник о стручном усавршавању.
- Не спомиње се експлицитно стандардизација срећег стручног образовања као стратешки приоритет, иако тај посао почиње да се ради кроз пројекат ЕУ (ИПА фондови).
- Недовољна наглашеност улоге ЛС у процесу смањења социјалне искљученост деце у области образовања, односно праћења укупног броја деце обухваћеним обавезним основним образовање. ЛС би требало да буде укључена у процес формирање јединствене евиденције деце о здравственом, образовном и социјалном статусу све деце школског узраста која нису обухваћена системом образовања на нивоу своје територије.